

صندوقهای بازنشستگی

دپارتمان آموزش و تحقیقات

موسسه حسابرسی آزمون پرداز

(حسابداران رسمی)

- ❖ در سال ۱۳۰۱، دایره ای به نام تقاعد، در اداره کل حسابداری وزارت دارایی تشکیل شد که بعدها جزء اداره کل کارگزینی وزارت دارایی شد و سپس، به صورت واحدی مستقل در آن وزارتخانه درآمد.
- ❖ از سال ۱۳۱۳، اداره کل بازنشستگی، مرجع رسیدگی به تمام امور استخدامی کارمندان دولت شناخته شد و از آن هنگام تا سال ۱۳۵۴، اداره کل بازنشستگی از لحاظ سازمانی تابع وزارت دارایی و از نظر انجام وظایف قانونی، مستقل و ناظر بر تمام نظامها و مقررات استخدامی کشور بوده است.

- ❖ در سال ۱۳۵۴، "سازمان بازنشستگی کشوری" برای ارائه خدمات به مستخدمین دولت و "سازمان تامین اجتماعی" برای جامعه کارگری و کارفرمایی و بخش خصوصی تأسیس شدند.
- ❖ اولین طرح بازنشستگی در دنیا در سال ۱۷۹۹ در انگلستان با عنوان "بیمه پیری انفرادی و همگانی" مطرح شد.
- ❖ با گذشت زمان، این طرحها پیشرفته تر شدند تا اینکه صندوق هایی تحت عنوان "صندوق های بازنشستگی" تأسیس شدند.

- ❖ سازمان تامین اجتماعی بیش از ۴۰ سال قبل تاسیس شد. این سازمان پس از دوره کوتاهی بدون تغییرات ساختاری، با نام رسمی "صندوق تامین اجتماعی" به حیات خود ادامه داد.
- ❖ اما در حال حاضر، با نامی دوگانه، در برخی محافل "سازمان" و در برخی دیگر "صندوق" نامیده می‌شود.

❖ صندوق تامین اجتماعی، مجموعه‌ای غیرانتفاعی است که خود را در مورد پرداخت‌های آینده بیمه شدگان مکلف میداند. بنابراین، ماهیت اصلی آن، یعنی ورود به حوزه کسب و کار بیمه به عنوان یک صنعت و تفکیک آن از سازمان تامین اجتماعی، از اصلی‌ترین اولویت‌های اجرایی است که باید توسط کلیه ذینفعان به رسمیت شناخته شود.

❖ واگذاری کلیه تعهدات حمایتی و حاکمیتی صندوق به سازمان تامین اجتماعی برای چابک‌سازی صندوق به منظور مدیریت بهره‌ورتر دارایی‌ها، از جمله مهم‌ترین اقدامات برای ایفای مأموریت اصلی این نهاد بزرگ مردمی است.

❖ طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۷، "صندوق بازنشستگی، شخصیت حقوقی مستقلی است که تحت عناوینی مانند صندوق، سازمان، موسسه و غیره براساس قانون، اساسنامه یا دستورالعمل خاص، در حوزه تامین مزایای بازنشستگی اعضا فعالیت میکند."

❖ طبق قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۴ "صندوق بازنشستگی، صندوق سرمایه گذاری است که با استفاده از طرحهای پس انداز و سرمایه گذاری، مزایای تکمیلی را برای دوران بازنشستگی اعضای صندوق فراهم میکند."

- ❖ این صندوق براساس "قانون بیمه های اجتماعی کارگران" در سال ۱۳۳۱ با هدف ساماندهی و پرداخت مستمری بازنشستگی، بیمه بیکاری و بیمه درمانی به کارکنان بخش خصوصی، از جمله خویش فرما و کارکنان بخش عمومی در قالب سازمانی مستقل تحت عنوان "سازمان بیمه های اجتماعی کارگران" تاسیس شد که در سال ۱۳۵۴ به **سازمان تامین اجتماعی** تبدیل شد.
- ❖ سازمان، در حال حاضر زیر نظر شورای عالی تامین اجتماعی که مرکب از ۶ نفر نماینده دولت، ۵ نفر نماینده کارفرمایان و ۳ نفر نماینده کارکنان یا بیمه گذاران اداره میشود. وزیر رفاه و تامین اجتماعی ریاست شورا را برعهده دارد. مدیریت اجرایی سازمان به عهده هیئت مدیره تمام وقت است که اعضای آن به پیشنهاد وزیر و تصویب هیات دولت به مدت ۳ سال انتخاب میشوند.

- ❖ بالاترین رکن سازمان بازنشستگی کشوری، شورای عالی است که اعضای آن متشکل از رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی (تا زمان انحلال این سازمان)، رئیس سازمان تامین اجتماعی (به عنوان معاون وزیر رفاه)، معاون منابع انسانی سازمان مدیریت، معاون (نماینده) بانک مرکزی و معاون (نماینده) وزارت اقتصاد.
- ❖ این سازمان در سال ۱۳۸۳ به زیر مجموعه وزارت رفاه و تامین اجتماعی پیوست و ریاست آن را وزیر رفاه و تامین اجتماعی تعیین میکند. سازمان یک ستاد مرکزی در تهران و در مراکز تمام استانهای کشور، دفاتر استانی دارد.

- ❖ صندوقهای بازنشستگی ابزاری برای **تامین آتیه تمام یا بخش بزرگی از جمعیت هر کشور** محسوب میشوند.
- ❖ این صندوقها به دلیل حجم منابع و داراییها، گردش مالی و سرمایه گذاری، نقش تعیین کننده ای در بازارهای مالی، **به خصوص بازار سرمایه** دارند.

طبقه بندی صندوقهای بازنشستگی – بر حسب امکان عضویت

صندوق بازنشستگی باز

صندوق بازنشستگی بسته

صندوق بازنشستگی تک کارفرما

صندوق بازنشستگی چند کارفرما

صندوق بازنشستگی انفرادی

❖ صندوق بازنشستگی باز

این صندوقها محدودیتی در پذیرش افراد جدید ندارند. در واقع، صندوق بازنشستگی باز، با عضویت نامحدود هستند.

❖ صندوق بازنشستگی بسته

این صندوقها انواع فرعی مانند تک کارفرمایی، چندکارفرمایی و انفرادی دارند. صندوقهای بازنشستگی بسته، کارکنان معین و محدودی را تحت پوشش قرار میدهند.

ورودیهای صندوق بازنشستگی

- ❖ درصد کسورات بازنشستگی
- ❖ حقوق و مزایای مشترک صندوق
- ❖ تعداد شاغلین مشترک صندوق
- ❖ وضع قوانین مربوط به بازنشستگی پیش از موعد

خروجیهای صندوق بازنشستگی

- ❖ پرداخت حقوق بازنشستگان و موظفین
- ❖ سایر پرداختها (انتقال از صندوق بازنشستگی به سایر صندوقها، استرداد کسور مزاد بررسی سال و...)
- ❖ پرداختها بابت ترمیم حقوق برای سالهای قبل از ۷۹

ورودیها و خروجیهای صندوق بازنشستگی – ادامه

- ❖ مطالعات علمی و تجربی نشان میدهند که "تعداد مشترکین (شاغلین یا بازنشستگان) صندوق" تأثیر بیشتری بر ورودیها یا خروجیهای صندوق بازنشستگی دارند.
- ❖ از آنجاکه قوانین مربوط به بازنشستگی پیش از موعد، اثر مستقیمی بر تعداد شاغلین و بازنشستگان مشترک صندوق بازنشستگی دارد، در نتیجه، بازنشستگی پیش از موعد اثر غیرمستقیمی بر مبالغ ورودی و خروجی صندوق بازنشستگی خواهد داشت.

قوانین و مقررات در صندوقهای بازنشستگی

- ❖ معیارهای اعطای مجوز
- ❖ مقررات اداره و کنترل
- ❖ مقررات تفکیک داراییها
- ❖ استفاده از امین مستقل
- ❖ بکارگیری حسابرسی و محاسبات بیمه ای مستقل

- ❖ الزامات افشا اطلاعات
- ❖ ضابطه مند کردن سرمایه گذاریها و مقررات تنوع بخشی سبد داراییها
- ❖ بکارگیری تضمینها
- ❖ توجه به موضوع کفایت سرمایه و تعیین حداقل سرمایه و اندوخته ها
- ❖ مقررات هزینه ها و کارمزدها

تأثیر مقررات بر فعالیتهای صندوقهای بازنشستگی

- ❖ به طور کلی، برای انجام تعهدات توسط بانی، دو مدل رایج برای مقررات صندوقها به شرح زیر وجود دارد:
- ۱- مدلی که در **انگلستان** معرفی شد که در آن حداقلی برای جمع آوری منابع پیش بینی نشده و ایجاد صندوقی به نام صندوق حمایت از بازنشستگی با ویژگیهای ریسک گریزی و استفاده از بیمه ورشکستگی پیش بینی شده است.
  - ۲- در سیستم **هلندی** بیمه ای برای حالت ورشکستگی وجود ندارد، اما در عوض، قوانین سختگیرانه تری اجرا میشود. از جمله اینکه صندوق باید حداقل به میزان ۱۰۵ درصد تعهدات، وجه نقد در اختیار داشته باشد و به طور مرتب و منظم، از یک سیستم **ارزشیابی** دقیق استفاده کند.

مدیریت ریسک در صندوقهای بازنشستگی

❖ مدیریت ریسک در صندوقهای بازنشستگی باید برای برآوردن نیاز بانیان و اعضای طرح، دو هدف اصلی را مدنظر داشته باشند:

- ۱ به حداقل رساندن هزینه مستمری برای مشارکت کنندگان
- ۲ به حداقل رساندن ریسک قطع مزایای اشخاص ذینفع

❖ صندوقهای بازنشستگی معمولاً برای پوشش ریسک ورشکستگی بانی طرح، از سیستم بیمه استفاده میکنند.

- ❖ تمام استراتژیهای مشارکت، سه سطح پایین، بالا و برداشت منابع دارند:
- ✓ اگر سطح منابع پایینتر از حداقل بحرانی سطح پایین باشد، میزان مشارکت بانی بالاتر از هزینه های عادی خدمات تعیین میشود تا اینکه به سطح پایین برسد.
- ✓ زمانیکه ورود منابع به صندوق بین آستانه سطح پایین و سطح بالا باشد، مشارکتهای با میزان هزینه های عادی خدمات برابر است.
- ✓ درشرایطی که سطح ورود به صندوق بالاتر از حد بالاست، جلوی جریان ورودی نقد به صندوق گرفته میشود و زمانیکه میزان منابع موجود از حد موردنظر بیشتر باشد، بانی اجازه دارد بخشی از منابع خود را از صندوق خارج کند.

❖ سیاستهای سرمایه گذاری در صندوقهای بازنشستگی، مجموعه ای از دستورالعملها و رویه هاست که مدیریت بلندمدت داراییهای یک طرح بازنشستگی را انجام میدهد.

❖ اجزای سیاست سرمایه گذاری

- ✓ رسالت صندوق
- ✓ اهداف سرمایه گذاری صندوق
- ✓ تعیین آستانه تحمل ریسک توسط بانی طرح
- ✓ سیاست ترکیب داراییها
- ✓ ساختار مدیریت سرمایه گذاری
- ✓ شیوه ارزیابی عملکرد

- ❖ توصیف و تبیین دقیق رسالت صندوق، از طریق روشن کردن اهداف اساسی بانی طرح امکان پذیر است:
- ✓ بانی صندوق به دنبال تامین منافی است که در مقابل مشتریان طرح تعهد کرده است.
- ✓ نظام مالی صندوق باید مجزا و مستقل از امور مالی کل سازمان بانی، نگهداری و مدیریت شود.

اهداف سرمایه گذاری صندوق

❖ اهداف سرمایه گذاری صندوق، مجموعه نتایج مدیریت سبد داراییهای صندوق را شامل میشود که بانی طرح بازنشستگی میتواند از آنها به عنوان معیارهای سنجش میزان موفقیت برنامه سرمایه گذاری، استفاده کند.

❖ تمام اهداف سرمایه گذاری باید معیارهای زیر را تحت پوشش قرار دهند:

- ✓ شفافیت و قابلیت اندازه گیری
- ✓ انطباق با رسالت صندوق
- ✓ انعکاس قدرت تحمل ریسک از جانب بانی طرح
- ✓ آستانه تحمل ریسک و سیاست ترکیب داراییها

اهداف سرمایه گذاری – ادامه

- ❖ به طور کلی، اقدام به سرمایه گذاری، ریسک را به دنبال دارد؛ زیرا یک سرمایه گذار، مصرف معینی در زمان حال را به امید مصرف بیشتر (اما نامطمئن) در آینده، به تعویق می اندازد.
- ❖ درجه ریسک پذیری بانی صندوق، بیانگر حد تحمل نتایج نامطلوب و غیرمنتظره در حوزه رسالت صندوق است.

- ❖ انتخاب ترکیب داراییهای صندوق با توجه به تاثیرمستقیم آن بر عملکرد سرمایه گذاری، اهمیت بالاتری نسبت به سایر تصمیمات دارد.
- ❖ برخی افراد، روشهای ساده و تقلیدی مانند گزینش ترکیب میانه ای از داراییهای بنیان طرحهای مشابه را به کار میبرند، یا براساس توصیه های استراتژیست های حرفه ای بازار عمل میکنند، یا از تکنیک های کمی، مانند تکنیک های بهینه سازی سبد داراییها، مرزکارایی و غیره استفاده میکنند.

ساختار مدیریت سرمایه گذاری و شیوه ارزیابی عملکرد

- ❖ تقریباً تا قبل از دهه ۱۹۷۰ میلادی، بانیان طرحهای بازنشستگی، معمولاً اداره داراییهای صندوق خود را به یک مدیر واگذار میکردند و این مدیر، کلیه تصمیمات درحوزه تعیین خط مشی ترکیب داراییها را اتخاذ میکرد.
- ❖ اما در حال حاضر، بانیان طرحهای بازنشستگی، تعیین خط مشی و تصمیم گیری درمورد ترکیب طبقات دارایی را خودشان برعهده دارند و حق تصمیم گیری درداخل هرطبقه از داراییها را به مدیران واگذار میکنند.

برخی از صندوقهای بازنشستگی مستقل در کشور

۱. صندوق بازنشستگی و بیمه وزارت دفاع
۲. صندوق بازنشستگی شرکت بیمه ایران
۳. صندوق بازنشستگی شرکت بیمه مرکزی ایران
۴. صندوق بازنشستگی شرکت مخابرات
۵. صندوق بازنشستگی بانک مرکزی
۶. صندوق بازنشستگی آینده سازان
۷. صندوق بازنشستگی شهرداری تهران
۸. صندوق بازنشستگی کارکنان بانکها
۹. صندوق حمایت و کلا و کارگشایان دادگستری
۱۰. صندوق بازنشستگی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران
۱۱. صندوق بازنشستگی شرکت صنایع ملی مس ایران

جایگاه صندوقهای بازنشستگی در بازارهای مالی

- ❖ صندوقهای بازنشستگی، یکی از نهادهای اصلی بازارهای مالی به ویژه، بازارهای سرمایه در سطح جهان به شمار میروند که معمولاً بیشترین داراییها را در مقایسه با سایر واسطه های مالی مدیریت میکنند.
- ❖ اگرچه این گروه از سرمایه گذاران نهادی در فهرست بزرگترین سرمایه گذاران بازارهای سهام قرار دارند، اما فعالیت آنها به بازارهای سهام محدود نمیشود و در طیف گسترده ای از سایر بازارها مانند اوراق قرضه و اوراق بهادار با پشتوانه رهنی، و به نسبت کمتری، در املاک و مستغلات و سرمایه گذاریهای مخاطره آمیز، سرمایه گذاری میکنند.
- ❖ در اغلب کشورها، صندوقهای بازنشستگی از مالیات عایدات سرمایه ای معاف هستند.

تنگناها و مشکلات صندوقهای بازنشستگی

- ❖ تنگنهای ناشی از مقررات و اساسنامه صندوق
- ❖ تنگنهای ناشی از عدم وصول مطالبات صندوق
- ❖ تنگنهای ناشی از عدم جذب مشارکت بازنشستگان به صندوق
- ❖ تنگنهای ناشی از وضعیت شرکتهای موجود
- ❖ تنگنهای نقدینگی صندوق
- ❖ تنگنهای ناشی از نسبت پشتی بانی

موسسه حسابرسی آزمون پرداز

(حسابداران رسمی)

فردین صادقی زنجانی - مدیر دپارتمان آموزش و تحقیقات

• تلفن : ۰۲۱۸۸۵۴۴۵۹۰-۲

• فکس : ۰۲۱۸۸۵۰۳۵۲۸

• ایمیل :

• Fardin.sadeghizanjani@azpar.com

• کارشناسی اقتصادی نظری، دانشگاه شهید بهشتی

• کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه علامه طباطبایی

• دانشجوی دکتری مالی گرایش بانکداری، واحد علوم و تحقیقات

• عضو انجمن مهندسی مالی ایران

• عضو انجمن حسابداری مدیریت ایران

توصیه می کنیم با نصب اپلیکیشن **سahوما** (قابل نصب بر روی گوشی موبایل) از آخرین تغییرات قانون مالیاتهای مستقیم و کلیه بخشنامه ها و آرای شورای عالی مالیاتی و ... مربوط به هر ماده اطلاع پیدا کنید. ضمن آن که **خلاصه نکات کاربردی مالیاتی** بصورت دوره ای برای کاربران این اپلیکیشن ارسال می شود.

<https://cafebazaar.ir/app/com.arad.app.sahoma>

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.arad.app.sahoma>

<https://sibche.com/applications/sahoma>

